

1580972

О. Рафальський,
Я. Калакура,
О. Калакура,
М. Юрій

ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНСТВА

ІСТОРІЯ
І СУЧАСНІСТЬ

У монографії в контексті гуманітарної міждисциплінарності, поєднання історичних, філософських, політологічних, соціологічних і культурологічних методів пізнання, з позицій цивілізаційного, антропологічного та соціокультурного підходів розглядається феномен української цивілізаційної ідентичності, її витоки, становлення та сучасний стан.

З'ясовуються теоретико-методологічні засади сутності цивілізаційної ідентичності, її структура: етнічна, національна, культурна, релігійна, політична, громадянська, європейська та інші складові, зв'язок цивілізаційної ідентичності з менталітетом і глобалітетом у динаміці історичного поступу та трансформацій, починаючи з епохи Середньовіччя, Київської держави, Ренесансу, модерну і закінчуючи постмодерном. Показано історичну місію українського козацтва як носія нових якостей національної ідентичності, відстежено цивілізаційне самовизначення української ідентичності на зламі XIX–XX ст., роль свідомості, соціальної психології та національної ідеї в трансформації ідентичності, висвітлено причини кризи і розколеності ідентичності в умовах тоталітаризму, його нищівні наслідки для ідентифікаційного процесу українства загалом.

Центральне місце відведено дослідженню специфіки цивілізаційної ідентичності незалежної України, ролі її складових – етнічної, релігійної, національної, громадянської та євроідентичності, розкрито вплив на них міжнаціональних відносин, демократизації суспільства, цифровізації та глобалізації сучасного світу, агресивної політики Росії на ідентифікаційні процеси. Висвітлюються шляхи збереження української ідентичності в чужоземному середовищі, роль зарубіжного українства у формуванні цивілізаційної ідентичності. Висловлено низку пропозицій щодо подальшого дослідження проблеми, ролі держави та громадянського суспільства в активізації ідентифікаційного процесу в сучасній Україні та його перспектив.

Розрахована на науковців, викладачів історії, філософії, культурології, соціології, соціальної психології, політології, етнології, учителів, аспірантів і студентів, усіх, хто цікавиться українською історією, методологією її цивілізаційного, антропологічного та соціокультурного пізнання.

Зміст

Вступ	13
Розділ 1. Історичні, теоретичні та методологічні засади дослідження цивілізаційної ідентичності	29
1.1. Ідентичність як історіографічне явище, теоретична і методологічна проблема.....	29
1.2. Концепт «ідентичність», його сутність і структура.	43
1.3. Етнічна ідентичність та її український різновид.	58
1.4. Цивілізаційний вимір національної ідентичності.....	68
1.5. Релігійна ідентичність у системі цивілізаційних цінностей.	80
1.6. Цивілізаційна самоідентифікація ідентичності як соціокультурний і свідомісний феномен.	91
Розділ 2. Зародження цивілізаційної ідентичності княжої Руси-України	102
2.1. Сутність середньовічної ідентичності та її особливості в Києво-Руській державі.	102
2.2. Цивілізаційний формат становлення української християнської ідентичності.....	112
2.3. Роль київської, галицько-волинської та литовсько-руської еліт у цивілізаційній ідентифікації суспільства.	128
Розділ 3. Ідентифікаційні процеси на теренах України в епоху Ренесансу	143
3.1. Українське козацтво як носій нових рис ідентичності з цивілізаційним забарвленням.....	144
3.2. Козацько-гетьманська держава як уособлення нової ідентифікації українського суспільства.....	154
3.3. Боротьба за збереження цивілізаційності релігійної ідентичності українців на тлі Берестейської унії.....	161
3.4. «Інший» у становленні основ української цивілізаційної ідентичності.	174
3.5. Міжкультурна комунікація в процесі утвердження цивілізаційних засад української національної ідентичності.	190
Розділ 4. Цивілізаційне самовизначення української ідентичності в умовах Австро-Угорської та Російської імперій	201
4.1. Нова якість ідентичностей на тлі націєтворення в епоху модерну та раннього модернізму.	201

4.2. Малоросійство як руйнація української ідентичності.	211
4.3. Ідентичність українців Австро-Угорщини на тлі австрофільства, москвофільства та пропольської орієнтації.	225
4.4. Соборницький рух як чинник цивілізаційної ідентифікації українців в умовах Першої світової війни і Революції 1917–1921 рр.	238
4.5. Українська політична еліта як носій розмитої національної ідентичності.	256

Розділ 5. Розколеність української ідентичності

як наслідок політики тоталітарних режимів.	271
5.1. Розмивання української ідентичності як складова асиміляторської політики російського більшовизму.	272
5.2. Нищівні наслідки для цивілізаційної ідентичності комунізації суспільства, Голодомору і масових репресій.	282
5.3. Ідентифікаційні процеси в контексті советського «збирання» українських земель та Другої світової війни.	296
5.4. Рух за збереження української ідентичності на тлі пам'яті про «розстріляне відродження», діяльності шістдесятників, дисидентів та правозахисників.	310

Розділ 6. Цивілізаційний вимір ідентичностей

незалежної України.	322
6.1. Демонтаж тоталітарної ідентичності на тлі державотворення і усаможинення України.	322
6.2. Оновлення змісту української національної ідеї як стрижня цивілізаційної ідентифікації суспільства.	334
6.3. Консолідація української цивілізаційної ідентичності на ґрунті культури, гідності та моральних цінностей.	342
6.4. Українська цивілізаційна ідентичність на тлі російської агресії.	351
6.5. Маргіналізація та криза традиційних цінностей під впливом конструювання корупційно-олігархічної ідентичності.	361
6.6. Корінні народи та національні меншини України в цивілізаційній ідентифікації суспільства.	380
6.7. Українська цивілізаційна ідентичність як протидія російській інформаційній інтервенції, корупції та олігархізації країни.	395
6.8. Агресивність як вияв кризи ідентичності.	403

Розділ 7. Громадянська і цивілізаційна ідентичність українців в умовах цифровізації та глобалізації сучасного світу	415
7.1. Взаємообумовленість громадянської та цивілізаційної ідентичностей у контексті сучасних інформаційних, інтеграційних та глобалізаційних процесів.....	416
7.2. Війни ідентичностей у глобалізованому світі як явище постмодерну.....	427
7.3. COVID-19 – тест для ідентичностей.	437
7.4. Вживання та цивілізаційні трансформації української ідентичності в чужоземному середовищі.	447
Висновки	464
Бібліографічні посилання	472